

Geddal Strandenge

Fra fjord til strandeng

I begyndelsen af 1800-tallet afsnørede Limfjorden en stor brakvandssø, »Lillefjorden«, bag en naturlig strandvold neden for Geddal by. I løbet af de næste 100 år blev der aflejret mere og mere sand og grus, så »Lillefjorden« efterhånden blev omdannet til et strandengsområde.

I slutningen af 1800-tallet byggede områdets landmænd et lavt sommerdige for at forbedre muligheden for produktion af hø og kreaturenes sommergræsning på engene. Det lave dige gjorde, at engene stadig blev oversvømmet om vinteren. I 1958 var behovet for ny landbrugsjord så stort, at man forhøjede det gamle dige, og strandengene blev afvandet (elektrisk pumpe) og opdyrket med korn, roer og kulturgræsser.

Brud på digerne

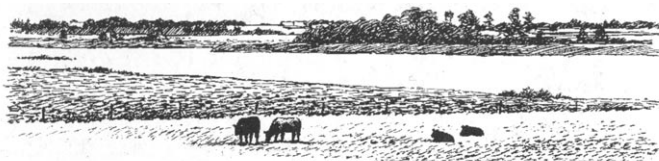
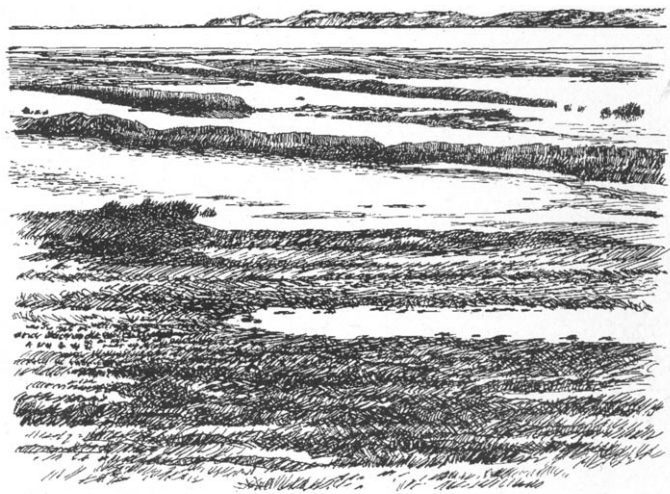
Mellem 1976 og 1992 har fjorden gennembrudt diget fire gange. Værst gik det til i 1981, hvor 50 m af diget forsvandt. Markerne blev oversvømmet med saltvand, og de fleste kunne ikke dyrkes den følgende sommer på grund af aflejringer af salt. I vinteren 1990 skete der igen skader, som midlertidigt blev udbedret med murbrokker og halmballer.

Hver gang, der skete skader, måtte lodsejerne betale dyrt for reparationerne, og ideen om at lade markerne blive til strandeng opstod. Ikke mindst fordi hver oversvømmelse medførte, at området blev et sandt eldorado for ænder, gæs og vadefugle.

Genskabte strandenge

I foråret 1992 blev det 140 ha store område igen strandeng. Ud mod Venø Bugt er der bevaret et lavt dige, der svarer til det gamle sommerdige. Det sikrer, at engene ikke bliver oversvømmet i fuglenes yngletid. Ved normale vinterstorme går vandet fra fjorden over diget og oversvømmer engene. Her vokser derfor planter, der er tilpasset den saltholdige jord. Vandstanden i området kan i øvrigt reguleres ved hjælp af et slusesystem.

I området ved Geddal Strandenge er der observeret omkring 200 forskellige arter af fugle. Mange er sjældne, og det genskabte vådområde kan forhåbentlig gavne bestandene af bl.a. grågås, brushane og vibe. Også den lille bestand af oddere, der stadig findes ved Sdr. Lem Vig, har glæde af strandengene med det rige plante- og dyreliv.

Spøttrup Sø

Bispens borg

Gården »Spittrup« med tilhørende jorder kom i Viborg-bispens eje i 1404. En lokal godsejer købte sig med skødet ret til at få læst nogle messer i domkirken.

Omkring år 1520 stod Spøttrup Borg færdig. Allerede i 1534 blev borgens forsvarsværker sat på en alvorlig prøve. Anført af Skipper Klement afbrændte en bondehær i løbet af tre måneder 25 herregårde i Nordjylland. Spøttrup Borg var godt beskyttet med tykke mure, en ni meter høj forsvarsvold og voldgrave. Foran det eneste sårbare punkt, borgporten, lå Spøttrup Sø. Borgen modstod truslen fra bondehæren.

Spøttrup Sø genskabes

Den oprindelige Spøttrup Sø blev dannet i stenalderen, da landhævning afsnørede et lille stykke af Limfjorden.

I middelalderen var søen en uundværlig del af borgens forsvar, og desuden forsynede den de lokale familier med fisk. År 1579 kom borgen i privat eje. I 1800-tallet blev der opdrættet stude på Spøttrups jorder, og de blev søens skæbne. Den blev afvandet for at skaffe hø til studene, som man tjente mere på end på fiskeriet.

Siden 1937 har Spøttrup været i statens eje, mens søområdet ejedes af private landmænd. Flere gange i 1980'erne og i 1990 brød Limfjorden gennem digerne under vinterstorme og oversvømmede markerne med saltvand. Det blev efterhånden for dyrt af opretholde afvandingen, og det blev derfor i 1994 besluttet stoppe afvandingen og genskabe Spøttrup Sø.

Et rigt dyreliv

Den nye, lavvandede sø er 50 ha stor og omgivet af 60 ha eng, kær og rørskov. Om sommeren afgræsser kreaturer søbredden og engene. De våde enge er værdifulde ynglepladser for mange vadefugle, f.eks. viber, bekkasiner og rødben. Mange slags ænder finder også gode redesteder ved søen. Om vinteren kan ses flokke af ænder, svaner og gæs i søen, hvor de kan finde føde og roligt vand, når storme pisker Limfjorden op.

Odderen strejfer omkring langs Limfjorden, og den er jævnlig gæst langs Spøttrup Bæk. I 1980'erne var odderen tæt på at forsvinde helt fra den danske natur. Siden da er der gjort meget for at sikre arten og dens levesteder. Der er i dag ca. 800 individer. Den genskabte sø forbedrer odderens muligheder for at finde føde og måske yngle.

Offentlig transport

Spøttrup Sø: Bus nr. 43 fra Skive kører direkte til Spøttrup.

Geddal Strandenge: Bus nr. 27 fra Holstebro kører til Ejslng. Herfra er der ca. 2,5 km til Geddal Strandenge.

Spøttrup Sø og Geddal Strandenge forvaltes af Skov- og Naturstyrelsen, der lokalt kan kontaktes ved Feldborg Statsskovdistrikt, tlf. 97 45 41 88, www.skovognatur.dk.

Skov- og Naturstyrelsen, der hører under Miljøministeriet, forvalter arealer over hele landet. De omfatter næsten alle danske naturformer. Driften af statsskovene tilgodeser både fritidsformål, produktionshensyn og naturbeskyttelse. Foldere over vandreture i statsskovene kan fås i turistbureauer og på biblioteker.

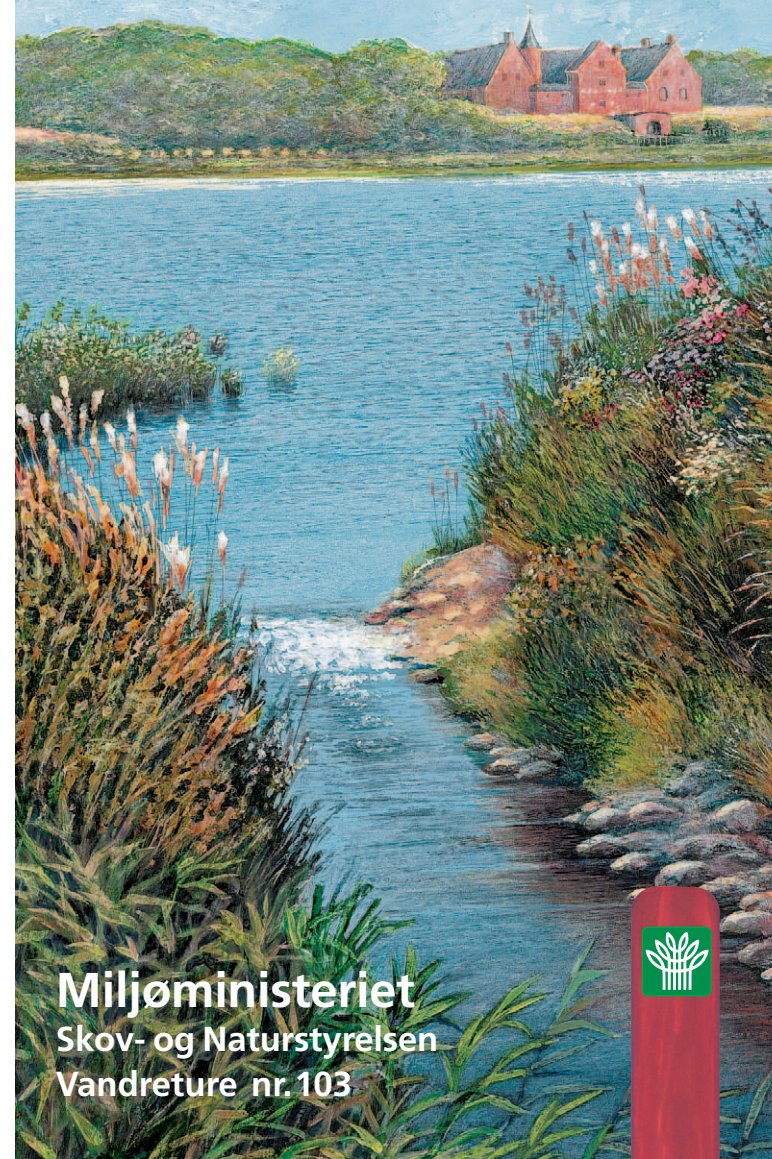
MILJØMINISTERIET
SKOV- OG NATURSTYRELSEN

Denne tryksag bærer det nordiske miljømærke Svanen. Licensnr. 241006

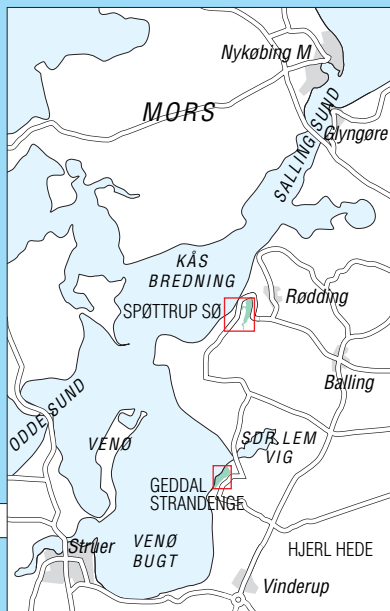

Spøttrup Sø og Geddal Strandenge

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 103

Signaturforklaring	
	Skov
	Strand, klint
	Eng
	Mose, strandeng
	Fladvandet sø
	Dybere sø
	Parkering og information
	Offentlig vej
	Skovvej
	Skovspor, sti
	Dige
	Grøft, bæk

Spøttrup Sø

1 Spøttrup Borg. Borgen er den bedst bevarede borg fra middelalderen og er nu indrettet som museum. Der er en sti fra borgen langs søns østside nord om søen til det gamle pumpehus, hvor der i dag er fugletårn.

2 Polakkasernen. Tidligere bolig for polske landarbejdere, der arbejdede på Spøttrup i 1930'erne. I dag findes her en udstilling om, hvordan Spøttrup Sø blev genskabt, samt om fuglelivet i søen. Her er P-plads med borde og bænke.

3 Fugletårnet. Det gamle pumpehus, der indtil 1994 pumpede vandet væk fra markerne, er i dag indrettet med udstilling og som fugletårn med udsigt over søen og mod borgen. I fugletårnet er der plancher, der viser nogle af de fugle, du kan være heldig at se, og en udstilling der viser landskabsændringerne fra middelalderen til nu.

Geddal Strandenge

4 Udsigtspunkt. Fra den 12 meter høje klint er der en pragtfuld udsigt over området med Limfjorden, Venø og Sdr. Lem Vig i baggrunden. Klinten er stenaldrens kystlinje. Landet har siden hævet sig, og dermed er Geddal Strandenge skabt.

5 Udsigtsplatform. Herfra er der god mulighed for at observere fugle. Om foråret, når fuglene trækker mod nord, er der især mange ænder, bl.a. gråænder, krikænder og pibeænder. Ved søen yngler grågås, knopsvane og ænder som gråand og skeand. På engene yngler mange vadefugle, bl.a. rødben og klyde.

6 Diget. Det oprindelige dige er genskabt til en højde på 1,25 meter over havets overflade. Fuglene behøver fred, så det er ikke tilladt at færdes ad diget eller på engene.

Naturen forandres

Våde områder forsvandt

I de seneste par århundreder er der ændret meget i det danske landskab. Det skyldes især, at det blev teknisk muligt og økonomisk fordelagtigt at dræne og opdyrke jord, som før var våde områder, dvs. lavvandede søer, vandhuller, moser og strandenge.

Alene omkring Limfjorden er henved 30.000 ha strandenge blevet opdyrket, og dermed forsvandt også mange levesteder for strandengens dyr og planter.

Våde områder kommer igen

Naturgenopretning betyder, at der gendannes noget af den natur, der forsvandt. Formålet er, at de vilde dyr og planter igen får gode levesteder og befolkningen får bedre muligheder for friluftsliv. En sidegevinst er, at der også tilbageholdes en del af de næringsstoffer, som ellers ville forurene åer, søer og fjorde.

Med Spøttrup Sø er der genskabt et landskab, som er med til at fortælle egnens historie, og som er til gavn for planter, dyr og naturskere. Og med Geddal Strandenge er der gendannet 140 ha strandenge, som er typiske for Limfjorden.